

BİRLİKTE DAHA RENKLİYİZ
BİRLİKTE DAHA GÜÇLÜYÜZ
AKRAN ZORBALIĞINI ÖNLEME EĞİTİM PROGRAMI

Zorbalık Nedir?

- Bir birey ya da grup tarafından savunmasız olan bir kişiye karşı yapılan, fiziksel ve/veya psikolojik sonuçları olan ve süreklilik arz eden bir saldırganlık türüdür (Olweus, 1993).

Liseli kızlar tutuklandı

İZMİR (Cumhuriyet Ege Büro-su) - İzmir'in Gaziemir ilçesindeki bir parkta, aynı lisede eğitim gördükleri bir kızdan tehditle 1 YTL aldıkları öne sürülen ve haklarında "**nitelikli yağma ve yağmaya teşebbüs**" iddiasıyla dava açılan 5 kız öğrenciden 3'ü tutuklandı.

Edinilen bilgiye göre, geçen yıl mayıs ayında Gaziemir Kipa Lisesi'nin aynı arkadaş grubu kız öğrencileri **S. E. (19), Z. B. (18), Ş. B. (18), E. A. (19) ve H. Ö. (18)** hakkında okul yönetimine şikâyet gitti. Şikâyetçi öğrencilerden biri, kızların kendisinden tehditle 1 YTL aldığını iddia etti. Okul yönetiminin durumu polise bildirmesi üzerine, gözaltına alınan

öğrenciler hakkında, yağma ve yağmaya teşebbüs suçlarından dava açıldı. Bu arada suçlamayla karşı karşıya kalan öğrencilerin velileri, çocuklarının okulla ilişkisini kesti.

İzmir 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen ve gizlilik kararı verilen davanın ilk duruşmasında iddia sahibi öğrenciler olayı anlattı ve şikâyetçi olmadıklarını bildirdiler.

Yargılama sonunda mahkeme heyeti, **S. E., Z. B. ve H. Ö.**'yü tutukladı. **S. E.** Buca Cezaevi'ne, **Z. B.** ve **H. Ö.** ise Bergama Çocuk Cezaevi'ne gönderildi.

Tutukluluk durumuna itiraz eden avukatların istemi mahkemece reddedildi.

17 ÖĞRETMEN İÇTİKLERİ ÇAYDAN ZEHİRLENDİ

Çaylarına 'fare zehiri' attılar

DIYARBAKIR

OSMANIYE (AA) - Osmaniye'de, bir ilköğretim okulunda, zehirlenme şikâyetleri üzerine kaldırılan 17 öğ-

«Her zaman hatırlayacağım ve hiçbir zaman unutmayacağım

Pazartesi: Bu gün param alındı

Salı: İsim takıldı

arşamba: Elbisem yırtıldı

Perşembe: Vücudum kanadı

Cuma: Bu zulüm sona erdi

Cumartesi: zgrlk»

(Vijah Sing-günlüđünün son sayfası, intihar etti)

Akran Zorbalığı Nedir?

- ▶ Bir ya da birden fazla öğrenci tarafından gerçekleştirilen, zaman içinde tekrarlayan ve sürekliliği olan olumsuz davranışlara maruz kalan bireyin durumu.
- ▶ Birini kasten, bilinçli bir şekilde incitmek, tehdit etmek ya da korkutmak.
- ▶ Bir bireyin ya da grubun bir bireye yönelik olarak uyguladığı, tekrarlayıcılığı ve sürekliliği olan, gücün sistematik olarak kötüye kullanılmasını içeren, zarar verici ve incitici saldırgan davranış.

Zorbalığın Ayırt Edici Özellikleri

- ▶ Kasıtlı zarar verme amaçlı saldırgan davranış
- ▶ Süreklilik
- ▶ Zorba ve kurban arasında güç dengesizliği

Zorbalık Türleri

Zorbalık türleri doğrudan zorbalık ve dolaylı zorbalık olarak da sınıflanmaktadır.

Doğrudan zorbalık fiziksel ve sözel saldırı davranışlarını içerirken, dolaylı zorbalık kasıtlı yalnız bırakma veya sosyal ortamlardan yalıtım gibi davranışları içermektedir.

Alay-Saldırganlık-Zorbalık

- Saldırganlık. kasıtlı ya da kasıtsız, doğrudan ya da dolaylı çatışmadır. Fiziksel, sözel ve sosyal olmak üzere birçok form alabilir. Fiziksel, zihinsel, duygusal ve psikolojik zararlar da dahil olmak üzere çeşitli şekillerde olabilir.
- Alay olumlu veya olumsuz olabilir. Bir insanın ayıp ve eksiklerini öne çıkararak onunla dalga geçmeye, eğenmeye, küçük düşürmeye alay etmek denir.

Alay-Saldırganlık-Zorbalık

- Zorbalık, fiziksel, sözel, elektronik, yazılı veya başka yolların kullanımını içeren davranıştır.
- Zorbalık, kasıtlı agresif davranışlardır. Agresif davranış fiziksel ise, vurma, itme, tokatlama ve açma olabilir. Sözlü ise, isim çağırma, alay etme, hakaret, tehdit ve cinsiyetçi, ırkçı, homofobik veya transfobik yorumlar içerebilir. Toplumsal ya da ilişkisel saldırganlık ise, daha inceliksizdir ve dedikoducu, kaçınma, görmezden gelme, söylentileri yayma, başkalarını gruptan dışlama ya da başkalarını kamusal jest veya grafitle küçümsemek gibi davranışları içerebilir. Sosyal saldırganlık, teknoloji kullanımı (ör. Söylentilerin, resimlerin veya e-posta, cep telefonları, kısa mesajlar, İnternet web siteleri, sosyal paylaşım ağları veya diğer teknolojilerin kullanımı yoluyla zarar verici yorumların yayılması) yoluyla da oluşabilir.

Alay-Saldırganlık-Zorbalık

Alay etme

- Eşittir ve karşılıklıdır
- Eğlenceli ve zarar görmemiştir
- Sıklıkla saldırganlıktan önce ortaya çıkar

Saldırganlık

- Çatışma
- Kasıtlı veya kasıtsız olabilir
- Bir kez olabilir
- Zorbalığa yol açabilir

Zorbalık

- Tipik olarak tekrarlanan, ısrarlı ve agresif davranış biçimi
- Korkuya neden olmak için bir kişiye veya kişilere yönelmek,

ÖNEMLİ SORULAR

ALAY

SALDIRGANLIK

ZORBALIK

Bu davranış karşılıklı mı?

Genellikle Alınma eşit şekilde paylaşılır.

Genellikle değil Bir tane saldırgan var

Hayır Zorbaliğa maruz kalmış bir kişi ve mağdur olan bir kişi var.

Her iki insan da iyi vakit geçiriyormuş gibi mi görünüyor?

Genellikle Güçlü, olumlu bir ilişki içinde gerçekleşir.

Hayır Saldırgan bir kişidir

Hayır Bir kişi sıkıntı içindedir ya da zarar görür

Davranış eğlenceli mi?

Genellikle her ikisi de şakayı sever

Genellikle Değil Yabancılaşabilir ve utanç verici olabilir.

Yok Hayır Zorbalık yapan kişi korkuya neden oluyor.

Bu daha önce bu kişilerle oldu mu?

Evet Bir aşinalık olduğunda ortaya çıkar.

Belki Bir kerelik bir olay olabilir.

Evet Zorbalık, genellikle tekrarlanan davranışlardır.

Güç farkı var mı?

Hayır Yakınlık ve sevgiyi gösterir.

Belki Zayıf bir ilişki içinde olabilir

Evet Her zaman güç dengesizliği vardır

Zorbaca Davranışların Biçimleri

Davranış kategorileri	Endişe edilmesi gereken davranışlar	Ciddiyetle endişelenilmesi gereken davranışlar
Fiziksel saldırganlık	☐ İtme ☐ Dürtme ☐ Vurma ☐ Tükürme ☐ Tekmeleme	☐ Silahla tehdit etme ☐ Mala zarar verme ☐ Hırsızlık
Sözel saldırganlık	☐ Alay etme ☐ İsim takma ☐ Kötü bakma ☐ Sataşma	☐ Telefonla korkutma ☐ Ait kimliğiyle, cinsel eğilimleriyle alay etme ☐ Başkasını tehlikeli işlere cesaretlendirme ☐ Mala karşı sözel tehdit oluşturma(çalmakla kırmakta tehdit etme vb) ☐ Sözel olarak şiddet tehdidi oluşturmak ve başkasının bedenine zarar vermesini dayatmak ☐ Baskı kurma ☐ Haraç alma
Sosyal yalıtım	☐ Dedikodu yayma ☐ Utandırma ☐ Diğer öğrencilerin ona aptalmış gibi bakmasını sağlama önünde küçük düşürme ☐ Kötü niyetli söylentiler yayma ☐ Hakkında söylenti yayma ☐ Gruptan dışlama	☐ Kine kışkırtma ☐ Irkçı, cinsiyet ayrımcı yalıtım ☐ Diğerlerinin suçlamasını sağlamak ☐ Toplum

Zorbalık Yaygın mı?

Araştırmalar ilköğretim okullarında zorbalığın ortaöğretim okullarına oranla daha yaygın olduğunu yansıtmaktadır.

Ülkemizde 5. sınıftan 8. Sınıf düzeyine 1154 ilköğretim öğrencisi ile yapılan bir araştırmada Pişkin (2010);

- Erkeklerin kızlara oranla daha çok zorbalığa katıldığını,
- Kızların ise daha çok kurban olduklarını belirtmiştir.
- Yine bu öğrencilerin %35'i kurban, %30'u zorba/kurban (hem zorba hem de kurban olma durumu) ve %6'sının da zorba olduğu bulunmuştur.

Okul bahçesinde bıçaklı dehşet

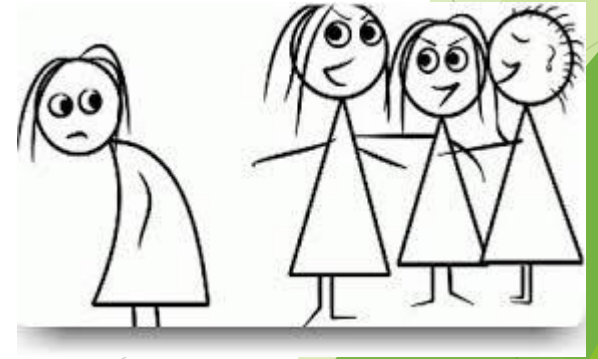
İZMİR'de lise öğrencisi M.Ç. (15), kız arkadaşı yüzünden tartıştığı N.Ç.'nin (13) okuduğu ilköğretim okulunun bahçesine girdi. Burada tartışan öğrencilerin kavgasında, M.Ç., yanındaki bıçağı çıkartarak N.Ç.'nin göğsüne sapladı. Kanlar içinde yere yığılan ve hastaneye kaldırılan N.Ç.'nin sağlık durumunun iyiye gittiği belirtildi. Yakalanan M.Ç. Çocuk Şube Müdürlüğü'ne götürülürken, baba Salih Ç. olaya büyük tepki göstererek "Sorumlular hakkında şikâyetçi olacağım" dedi. ■ **Taylan YILDIRIM (DHA)**

Zorbalık Yaygın mı?

- Zorbalık türlerine göre bakıldığında ise, kurbanların %34'ünün fiziksel zorbalığa, %29'unun sözel zorbalığa, %21'in dolaylı zorbalığa ve %11'inin ise eşyalarının zarar görmesi şeklinde zorbalığa maruz kaldıkları belirtilmiştir.
- Çocukların % 10'u mağdur, % 5'i zorbadır.
- Her yedi öğrenciden biri belli bir süre kurban veya zorba olarak bu deneyimi yaşamaktadır.
- Küçük yaşta ve bedence daha zayıf öğrenciler daha sıklıkla buna maruz kalmaktadır.

Akran Zorbalığının Göstergeleri

- Okula yalnız başlarına ve yürüyerek gidip gelmekten korkarlar.
- Okula devam etmeyi istemezler.
- Okuldan eve yırtık dağılmış giysilerle ya da zarar görmüş kitaplarla gelirler.
- Bedenlerinde açıklanamayan morluklar vardır.
- Sürekli uyumak isterler.

Akran Zorbalığının Göstergeleri

- İçe kapanma ve kekeleme gibi durumlar ortaya çıkar.
- Ne sorunu olduğunu söylemek istemez.
- İntihar girişimi olabilir.
- Okuldan eve aç döner.
- Harçlığını sürekli kaybeder.

Zorbalık Nerelerde Olur?

- ▶ Sınıfta
- ▶ Koridorda
- ▶ Okul çevresinde
- ▶ Oyun alanında
- ▶ Servislerde
- ▶ İletişim araçlarında
- ▶ Aynı mahallede

Zorbalık Olaylarına Karışan Öğrenciler Ve Özellikleri

- ▶ **Zorbalar:** Kendilerinden daha güçsüz olan öğrencilere zorbaca davrananlar.
- ▶ **Kurbanlar:** Kendilerinden daha güçlü öğrencilerin zorbalıklarına uğrayanlar.
- ▶ **Hem zorba hem de kurban olanlar:** Zaman zaman zorbalık yapan, bazen de başkalarının zorbalığına uğrayanlar.
- ▶ **Seyirciler**

ZORBALIĞIN NEDENLERİ

Zorbalığa ilişkin yanlış algı, inanç ve düşünceler...

- ▶ Öğrenciler arasındaki zorbalık olayları büyütülecek kadar ciddi değildir.
- ▶ Bizim okulda zorbalık yoktur.
- ▶ Zorbalık büyüme ve gelişmenin doğal bir parçasıdır.
- ▶ Başkalarını kızdırmak bazen eğlencelidir.
- ▶ Zorbalık yapıldığında bunu yetişkinlere anlatmak ispiyonculuktur

Zorbalığa ilişkin yanlış algı, inanç ve düşünceler...

- ▶ Zorbaca davranışlar aslında çocuklar arasında yapılan masum şakalardır.
- ▶ Zorbalık yapanları görmezden gelerseniz sizi bırakırlar.
- ▶ Bir zorba ile baş etmenin en iyi yolu onunla kavga etmek ve intikam almaktır.
- ▶ Kurbanların çoğu zorbaları kıskırttıklarından zorbalığa uğrarlar.

Zorbalığa ilişkin yanlış algı, inanç ve düşünceler...

- ▶ Küçükken zorbalık yapanlar, büyüyünce olgunlaşırlar.
- ▶ Zorbalığa uğrayan öğrenciler yetişkinlerden yardım istememeli, sorunu kendi başına çözmelidir.
- ▶ Birine lakap takmak zorbalık sayılmaz.
- ▶ Bazı öğrenciler zorbalığı hak ederler.
- ▶ Sadece erkekler zorbalık yapar.

Akran Zorbalığı İle İlgili Gerçekler

- ▶ Çocuklar arasında böyle tartışmalar normaldir, çocukluk işte...

Doğrusu:

- Akran zorbalığı davranışı büyümenin doğal bir parçası değildir. Aksine eğer önlem alınmazsa bu davranış yıllar içinde başka olumsuz davranışlara dönüşür.

Akran Zorbalığı İle İlgili Gerçekler

- Akran zorbalığı gösteren öğrenciler, sevgi ve güven eksikliği hisseden ve özgüvenleri düşük olan gençlerdir.

Doğrusu:
Pek çok istismarcının kendine güveni normal düzeydedir. Saldırgan tavır sergilerler, empati kurmada güçlük yaşarlar.

Akran Zorbalığı İle İlgili Gerçekler

- Akran zorbalığına uğrayanlar kendilerini savunmayı ve söz konusu durumun üstesinden gelmeyi öğrenirlerse sorun ortadan kalkar.

Doğrusu:

- ▶ Akran zorbalığına uğrayanlar genellikle uygulayanlardan daha küçük ve fiziksel olarak zayıftır. Genellikle destekleyici ve koruyucu arkadaşlık ilişkileri geliştirebilme becerisinden yoksundurlar. Söz konusu durumla kendi başlarına başa çıkamazlar.

Akran Zorbalığı İle İlgili Gerçekler

- Akran zorbalığı davranışı gösteren öğrenciler çevrelerinden ilgi beklerler. Onları görmezden gelirse zorbalık kendiliğinden durur.

Doğrusu:

Akran zorbalığı davranışı gösteren öğrenci kontrol peşindedir. Göz ardı edildiğinde nadiren durur. Yetişkinler tarafından tespit edilmediği sürece istismar şiddeti giderek artar.

Bireysel Nedenler

- Genetik Faktörler
- Güdüler ve Kişisel İhtiyaçlar
- Fiziksel Güç
- Saldırgan Davranış Kalıpları
- Antisosyal Davranış Kalıpları
- Benlik Algısı
- Zorbalığa Tepki Stili
- Akran Kabulü

Ailesel-Çevresel Nedenler

- Aile Tutumları
- Zorba/Mağdur Sorununda Okulun Rolü
- Medyanın Çocuklarda Saldırganlık Üzerindeki Etkileri
- Kültürel Etkiler
- Zorba-mağdur ilişkileri

Okula Ait Nedenler

- ▶ Okulun kendine has kişiler arası ilişki özellikleri
- ▶ Eğitim iklimi
- ▶ Okulun zorbalığa yönelik politikası

ZORBALIK DAVRANIŞININ SONUÇLARI

Davranışa maruz kalan çocuklar:

- ▶ Benlik saygısını yitirirler ve bunu geri kazanmak yıllarca sürebilir.
- ▶ Kendine ve diğerlerine olan güvenini yitirebilirler.
- ▶ Arkadaşlarından soyutlanabilir ve yalnız kalabilirler.
- ▶ Depresyona girebilirler.
- ▶ Devamsızlığı artabilir ya da okulu terk edebilirler.
- ▶ Öfkelerini başka çocuklara yönlendirebilirler.

ZORBALIK DAVRANIŞININ SONUÇLARI

Zorbalık davranışı gösteren çocuklar:

- ▶ Yardım edilmezse ileriki yıllarda da başkalarının üzerindeki güçlerini kötüye kullanmaya devam eder ve başkaları için bir tehdit oluşturabilirler.
- ▶ Soyutlanabilir ve yalnız kalabilirler.
- ▶ Başkalarıyla işbirliğinin yarattığı mutluluk, manevi tatmin gibi olumlu duygulardan yoksun kalabilirler.

Zor Sökmez!

ZORBALIK DAVRANIŞININ SONUÇLARI

Zorbalık davranışlarına şahit olan çocuklar:

- ▶ Kendilerini güvende hissetmeyebilirler.
- ▶ Kendilerini savunmak için sürekli tetik içinde bekleyebilirler.
- ▶ Etraflarında olup biten şiddet davranışlarından dolayı mutsuzluk, üzüntü, korku, umutsuzluk gibi olumsuz duygulara sahip olabilirler.

Okulda Zorbalığı Önlemek İçin...

- ▶ İlköğretim öğrencilerinde fiziksel zorbalık daha sık gözlenmektedir (Kapçı, 2004). Ancak yaşça daha büyük olan ortaöğretim öğrencilerinde ise sözel ve sosyal zorbalık daha yaygın olarak gözlenmektedir (Olweus, 2005).
- ▶ Bu bakımdan ilköğretimdeki eğitimcilerin daha çok akranına vurma, tekmeleme, tokat atma, yumruklama gibi zorbalığın fiziksel boyutlarını önlemeye yönelik rehberlik etkinliklerine ağırlık vermelidir.
- ▶ Orta öğretimde ise söylenti yayma, dedikodu, alay etme gibi zorbalığın sözel boyutuna yönelik rehberlik etkinliklerine ağırlık vermek gerekmektedir.

Okulda Zorbalığı Önlemek İçin...

- ▶ Kültürel Yapının Önemi
- ▶ Model olmak
- ▶ Öğretmen gözlemlerini paylaşmak
- ▶ Önleyici Programlar
  - ▶ Okul-aile işbirliği
  - ▶ Seminerler, tanıtım ve organizasyonlar
  - ▶ Akran rehberliği programları
  - ▶ Zorbalığın nasıl incitici olabileceğine ilişkin film, video gösterimi ya da görsel sunumlar yapmak

BÜTÜNCÜL OKUL YAKLAŞIMI

- ▶ Okullarda zorbalığı önleme amacıyla yapılan çalışmalar; zorbaca davranışları önleme, var olan zorbaca davranışlara müdahale etme ve durdurma, zorbaca davranışa karışan zorba ve kurban çocukları iyileştirme çalışmaları olmak üzere üç temel amaç taşımaktadır.
- ▶ Önleme, müdahale ve iyileştirme çalışmaları birbirinden kesin çizgilerle ayrılmamaktadır.
- ▶ Zorbalığa karşı yapılan çalışmalar tüm okul yaklaşımı içinde her üç temel amacı da aynı anda içermelidir.

BÜTÜNCÜL OKUL YAKLAŞIMI

- Zorbalık sadece zorba, kurban, zorba/kurban veya seyircileri değil tüm okul ortamını etkilemektedir. Bu nedenle zorba/kurban sorununun önlenmesi ve engellenmesine yönelik müdahaleler okul düzeyinde, sınıf düzeyinde ve bireysel düzeyde bütüncül olarak planlanır ve uygulanır.
- Bu şekilde öğrenciler sürekli olarak değişik kişi ve kaynaklardan tutarlı mesajlar alırlar. Öğrencilere verilen temel mesaj şudur:

Bizim okulumuzda zorbalığa izin verilmez ve zorbalığı sona erdirmek için her şeyi yapacağız.

BÜTÜNCÜL OKUL YAKLAŞIMI

- Okullarda zorbalığı önlemeye dönük çalışmalar öncelikle **YETİŞKİNLERİN** düşünce, davranış ve tutumlarında değişimi hedeflemektedir.

BÜTÜNCÜL OKUL YAKLAŞIMI

Yetişkinlerin (idareci, öğretmen ve veli);

- ▶ Olumlu rol model olmalarını,
- ▶ Öğrencilere karşı sıcak ve sevecen bir okul ikliminin yaratılmasını,
- ▶ Kabul edilmeyen davranışlar konusunda net ve tutarlı davranışlar sergilenmesini,
- ▶ Düşmanca ve fiziksel cezaların kullanılmamasını,
- ▶ Kurallara uyulmadığında yaptırımların tutarlı bir şekilde uygulandığı bir okul ortamını geliştirmeyi amaçlar.

OKULLARDA YAPILACAK ÇALIŞMALAR

- ▶ Yukarıda özetlenen tespitlerden hareketle oluşturulan ve okulumuzda uygulanacak olan programın dört temel ayağı vardır. Bunlar:
- ▶ A. İdareci, öğretmen, okul personeli ve veli eğitimleri,
- ▶ B. Sınıflar düzeyinde hazırlanmış etkinlikler,
- ▶ C. Okul geneline yayılmış etkinlikler,
- ▶ D. Bireysel görüşmeler.

Öğretmenler Neler Yapabilir?

- ▶ Okul yönetimini bilgilendirin.
- ▶ Şiddeti ciddiye alın.
- ▶ Şiddete sıfır tolerans tanıyın.
- ▶ Öğrencilerinizle birlikte uyulması gereken kuralları belirleyin.
- ▶ Ödül ve yaptırımları belirleyin.
- ▶ Başkalarına saygılı olmayı teşvik edin.
- ▶ Güvenli bir sınıf ortamı yaratın.
- ▶ Öğrencilerinizin size olan güvenlerini koruyun.

Öğretmenler Neler Yapabilir?

- ▶ Uyarı işaretlerine karşı tetikte olun.
- ▶ Şiddet riskini azaltıcı okul politikalarına destek olun.
- ▶ Şiddet karşıtı programlara destek olun.
- ▶ Model olun.
- ▶ Akademik başarıyı arttırın.
- ▶ Karakter gelişimine önem verin.
- ▶ Riskli mekanları kontrol edin.

Öğretmenler Neler Yapabilir?

- ▶ Riskli zamanlarda daha çok dikkatli olun.
- ▶ Cezadan çok ödüle yer verin.
- ▶ Rekabetçi eğitim kadar işbirlikçi öğrenmeye de önem verin.
- ▶ Sınıf yönetiminde öğrencilerinizle işbirliği yapın.
- ▶ Öğrencilerinizin sosyal ve arkadaşlık becerilerini geliştirmelerine yardım edin.
- ▶ Şikayetleri ciddiye alın.

Öğretmenler Neler Yapabilir?

- ▶ Değerlendirme yapın.
- ▶ Şiddete karışanlar ile tanıklık edenlere zaman geçirmeden yardım sunun.
- ▶ Şiddete karışan çocukların ailelerini mutlaka bilgilendirin ve sorunu çözmek için onları da sürece katın.
- ▶ Öğrencileri şiddet ve zorbalık konusunda bilgilendirin.
- ▶ Sorunları görmezlikten gelmeyin.

Öğretmenler Neler Yapabilir?

- ▶ Zorbalık olaylarına duyarlı olun.
- ▶ Öğrencilerinizi tanıyın.
- ▶ Öğrencilerin birbirleri hakkında olumlu şeyler yazmalarına dayalı egzersizler yapın.
- ▶ Velileri tanıyın ve onlarla işbirliği yapın.
- ▶ Zorbalığı teşvik edici davranışlardan kaçının.
- ▶ Önyargılardan uzak durun.
- ▶ Doğrudan gözlenemeyen zorbalığa dikkat edin.

Öğretmenler Neler Yapabilir?

- Şaka ile zorbalık arasındaki farkı ayırt edin.
- Zorbalık karşıtı poster yarışması düzenleyin.
- Öğrencilerinizi şiddete uğradıklarında ne yapmaları gerektiği konusunda bilgilendirin.
- Alt sınıftaki öğrencileri üst sınıftaki öğrencilerden koruyun.
- Pasif izleyicileri uyarın.
- Müdahale edin.
- Çatışma çözme ve öfke kontrolü becerileriniz geliştirin ve bunları öğrencilerinize öğretin.

Öğretmenler Neler Yapabilir?

- Öğrencilerinizi şiddet veya suç konusunda bildiklerini anlatmaları için cesaretlendirin.
- Öğrencilerinize şiddet ve şiddetin nasıl önlenebileceğine ilişkin önerilerini sorun.
- Öğrencilerimizde farklılıklara tolerans kültürü geliştirin.
- Öğrencilerinizin sosyal becerilerini geliştirin.
- Şiddete uğrayan ve zarar gören öğrencilerinizi dikkatle dinleyin.
- Şiddeti önlemek amacıyla gerçekleştirdiğiniz uygulamaların etkililiğini düzenli olarak değerlendirin.

Aileler Neler Yapabilir?

Zorbalık ortaya çıkmadan önce;

- ▶ Çocuklarınızın diğer arkadaşlarının yanında popüler olması yönündeki arzularınızı, çocuklarınıza yansıtılmaktan kaçının.
- ▶ Çocuklarınızla daha fazla ortak zaman geçirin, onları dinleyin ve çocuklarınızla iyi ilişkiler kurun.
- ▶ Çocuklarınızın telefonda veya internet üzerinden kimlerle arkadaşlık yaptığını takip edin.
- ▶ Çocuğunuzun arkadaş çevresinde ya da size karşı davranışlarında değişiklik olup olmadığı konusunda dikkatli ve duyarlı olun.

Aileler Neler Yapabilir?

- Zaman zaman çocuklarınıza kendisini üzen veya kızdıran arkadaşları olup olmadığını ve bu durumun nasıl olduğunu sorun.

Böylece çocuklarınızın zorbalığa kurban veya zorba olarak katılmasını önleyebilirsiniz.

- Çocuklarınızın kimlerle vakit geçirdiğini öğrenme ve beğenmediğiniz arkadaşlarıyla iletişimlerini kesmeleri yönündeki müdahalenizi aşırıya kaçmadan yapın.

Dozajı kaçan yönlendirmelerin çocukları olumsuz akran gruplarına yaklaştırabileceğini unutmayın.

Aileler Neler Yapabilir?

Çocuğunuz Zorbalık olayına karışmışsa ...

- ▶ Öncelikle çocuğünüzü dikkatle dinleyin.
- ▶ Çocuğunuza nasıl yardım edebileceğiniz üzerinde düşünün ve okul ile işbirliği yapın.
- ▶ Olanak varsa okul dışındaki uzmanlardan da destek alarak çözüm üretmede işbirlikçi yaklaşımları kullanın.

Zorba veya kurban olan öğrencilerin ailelerinin çocuklarıyla empati kurması ve durumu tartışmak yerine çocuklarının duygularını ve hissettiklerini anlamaya çalışması oldukça önemlidir.

Aileler Neler Yapabilir?

- ▶ Çocuğunuz zorbalık yapıyorsa, ona bu davranışının nedenini sorun ve sonuçlarını anlatın.
- ▶ Zorbaca davranışların asla kabul edilmeyeceğini net bir biçimde ifade edin ve bazı ayrıcalıklarına son verin.
- ▶ Sorunu öğrendiğinizde sakın kalmaya ve durumu daha da güçleştirecek tutumlar sergilememeye çalışın.

Aileler Neler Yapabilir?

- ▶ Çocuklarınızın rol yapmasını sağlayarak olayı tekrar canlandırmasını isteyin ve olay hakkında konuşmasını teşvik edin. Böylece çocuğunuzun kendini suçlama tutumunu azaltmada etkili olabilirsiniz.
- ▶ Çocuğunuzla yaşadığı olay karşısında ne hissettiği konusunda sevecen bir biçimde konuşun ve çocuğunuza bu tür durumlarda yetişkinlerden yardım istemeyi öğretin. Onu kavgaya karşılık vermemesi gerektiği konusunda ikna edin.

Aileler Neler Yapabilir?

- Son olarak başka ebeveynlerle ve öğretmenlerle (eğer çocuk da istiyorsa veya aile çocuğunun kendini daha iyi hissedeceğini düşünüyorsa) konuşarak ortak çözüm yollar belirlemeye çalışın. Ancak çocuğunuzu bunun için zorlamamalısınız ve hazır olduğundan emin olduğunuzda bu çözüme başvurmalısınız.

Aileler Neler Yapabilir?

Ailelerin çocuklarının düşünceleri, duyguları ya da sosyal tercihleri hakkında yargılayıcı olamaması gerekmektedir.

Eleştiriler çocuğun kendini daha da kötü hissetmesine neden olacaktır.

Ailelerin her davranışından önce kendisine "Ona nasıl yardımcı olabilirim?" diye sorması sorunun çözümü açısından etkilidir...

Aileler Neler Yapabilir?

Çocuğunuz Zorbalık olayına tanık olmuşsa

- ▶ Bir yetişkine haber vermesi gerektiğini söyleyin ve çocuğunuza zorbalığa maruz kalan kişiye iyi davranması gerektiğini anlatın.
- ▶ Ona asla bir zorbayı desteklememesi gerektiğini ve böyle bir davranışın onaylanmayacağını anlatın.

Zorbalıkla Başetme Stratejileri

Zorbalığa yönelik yaklaşımlar genellikle;

- ▶ (Değerlendirme)
- ▶ Önleme
- ▶ Müdahale etme ve durdurma
- ▶ İyileştirme-tedavi çalışmaları

Okullarımızda zorbalıkla mücadeleye hazırlanırken üç noktayı da ele almak yararlı olacaktır. Bazen üçünü birbirinden ayırmak da zordur.

Zorbalıkla Başetme Stratejileri

- ▶ Zorbalık önleme stratejileri, çocuklara ve gençlere bilinç ve beceri kazandırır:
- ▶ Olumlu ilişkileri başlatma ve sürdürmeye
- ▶ Başkalarına zorbalık yapmaktan kaçınmaya
- ▶ Zorbalığa karşı etkili bir şekilde baş etmeye yarar.

Değerlendirme

- Zorbalığın önlenmesine yönelik programlar geliştirmenin ilk aşaması, etkili bir değerlendirme programı geliştirmektir.
- Değerlendirmeler; gözlem (yapılandırılmış ve yapılandırılmamış) görüşme, sosyometrik ölçümler, anketler, öğretmen görüşleri, zorbaların kendi kendilerini değerlendirmeleri gibi yöntemlerle yapılabilir.
- İdeal olarak zorbalık değerlendirmeleri, dikkatle planlanmalı ve yöneticiler, psikolojik danışmanlar, öğretmenler, psikologlar gibi profesyonellerden oluşan bir grup tarafından uygulanan sistematik çabalar olmalıdır.

Müdahale ve Durdurma

- Zorbalık olduğunu öğrenildiğinde sesiz kalmamalı, hemen harekete geçmelidir. Zorbalıkla uğraşmanın ilk amacı zorbalığı durdurmaktır.
- Zorbalıkla başedilebilir! (ne olduğunu birine anlat, zorbalığa zorbalıkla cevap verme, yalnız olmaktan kaçın, cesur ol ve susma, sessiz kalma, arkadaş olmak için fırsat yarat!)
- Zorbalığa tanık oluyorsanız o anda “Dur, bu bir zorbalıktır” bunu yapamazsın diyerek durdurmak, veya yetişkinlerden yardım istemek gerekir.

Müdahale ve Durdurma

Daha sonra:

- Olaylar kurbanın ağzından alınır ve iyi dinlenir. Duyguları kaydedilir ve mağdurun duygularını detaylıca anlatmasına fırsat tanınır.
- Olayların ve duyguların yazılı olarak alınması ve rapor edilmesi yararlı olur.
- Zorbalığa karışan kişilerle bir toplantı düzenlenir. Bu toplantıya izleyen ve engel olmayanlar da katılabilir.
- Zorba/mağdur olay olduğunda hem zorbalığa uğrayan hem de zorbaca davranışta bulunan öğrencilerle bir arada görüşülmesini önerenler de vardır. Grupla görüşmede gruptan birkaç kişinin mağdurun duygularından etkilenebileceğini, tek bir empatik tepkinin bile grubun zorbaca davranışlarını durdurabileceğini düşünülmektedir.

Önleme

Önleme çalışmalarına okul, ev ve çevreyi katmak gerekmektedir.

- ▶ Okul (Yöneticiler, öğretmenler, görevliler, tüm çalışanlar)
- ▶ Ev (aile)
- ▶ Çevre (okul ve ailenin yaşadığı çevrenin avantajları, dezavantajları)
- ▶ Okul için “Bütüncül Okul Yaklaşımı Zorbalığı Önleme Programı” hazırlanmalıdır.
- ▶ Bu program Eylül-Haziran ayları boyunca neler yapılacağını içermelidir.

Bütüncül Okul Yaklaşımı Zorbalığı Önleme Programı İçeriği

Bu program içerisinde;

- ▶ Kimlik gelişimi, kişisel beceriler (kendini farketme, yönetme, başatma, dürtü kontrolü, dikkat toplama)
- ▶ Kişilerarası beceriler (iletişim, ilişki, sosyalleşme)
- ▶ Perspektif alma (benzerlik ve farklılıkları değerlendirmek, başkalarının duygularını belirleme; duyguların değişebileceğini)
- ▶ Eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri (Planlama, sonuç çıkarma, sunma, yansıtma, değerlendirme)
- ▶ Duygu yönetimi (kişinin kendi hislerini tanıma ve tanımlama, öğrenme, güçlü duyguları yatıştırmak için stratejiler; stres / kaygıyı yönetmek)

- ▶ Öfke kontrol becerileri
- ▶ Sosyal beceriler
- ▶ Empati geliştirme
- ▶ Problem çözme
- ▶ Benlik saygısını geliştirme
- ▶ Atılganlık becerileri
- ▶ Hayır diyebilme
- ▶ Sözel ve yazılı iletişim becerileri
- ▶ Alayla başatma yer almalıdır.

Yöntem-Teknikler

- ▶ Sanat alanları,
- ▶ Terapi teknikleri
- ▶ Model olma
- ▶ Dođaçlama
- ▶ Rol oynama
- ▶ Yaratıcı drama
- ▶ Tiyatro
- ▶ Sinema
- ▶ Kitaplar
- ▶ Bibliyoterapi
- ▶ Spor etkinlikleri
- ▶ Panolar
- ▶ Afişler
- ▶ Panel-söyleşi-konferans
- ▶ Okul gazetesi
- ▶ Sanatsal etkinlikler
- ▶ Öykü yazma
- ▶ Sınıf tartışmaları
- ▶ Aile eğitimleri
- ▶ Öğretmen eğitimleri
- ▶ Personel eğitimleri

Tedavi-iyileştirme

- ▶ Mağdura destek olmak
- ▶ Zorbalarla ilgilenmek

BÜTÜNCÜL OKUL YAKLAŞIMI ZORBALIĞI ÖNLEME PROGRAMI

AY	ETKİNLİK	SORUMLU KİŞİLER
<i>EYLÜL</i>		
<i>EKİM</i>		
<i>KASIM</i>		

ÖZEL GEREKSİNİMLİ OLANLAR

- ▶ Özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar aşırı mağdur rolündedir
- ▶ Zorbaliğa maruz kalma şanslarını artıracak faktörler, becerememe, disleksi veya zorbalık bahanesiyle kullanılabilirler diğer engeller gibi belirli özelliklere sahiptirler
- ▶ Sosyal entegrasyon eksikliği vardır
- ▶ Davranışsal sorunları agresif bir şekilde davranmalarına ve dolayısıyla provakatif kurbanlar haline gelmelerine neden olmaktadır
- ▶ Engelli olmayan akranlarına göre zorbalığa daha çok maruz kalmaktadırlar

ÖZEL GEREKSİNİMLİ OLANLAR NİÇİN?

- ▶ Kendilerini savunamazlar
- ▶ Düşük benlik saygısı
- ▶ Zihinsel ve fiziksel yetersizlik
- ▶ Sosyal beceri eksikliği
- ▶ Akranlarıyla iletişimde yetersizlik
- ▶ Kolay hedef olma
- ▶ Yetişkinlere anlatmakta yetersizdirler

ÖZEL GEREKSİNİMLİ OLANLAR

- ▶ Engelli veya farklı olduğu için zorbalığa uğrarlar.
- ▶ Akran gruplarına çok giremezler, destek alamazlar
- ▶ Zorbalığa uğrarlarsa içe çekilirler kendilerini değiştiremezler, bu nedenle güvenli ortamlar sağlanmalıdır
- ▶ Engelli çocukların tüm okulla bütünleştirilmesi, desteklenmesi, kabul edilmesi gereklidir
- ▶ Akranlarının onları anlaması ve olumlu liderlik yapmaları desteklenmelidir

ÖZEL GEREKSİNİMLİ OLANLAR

- Engellilik ve farklar anlatılmalıdır
- Akranlarıyla kaynaşmasını sağlayacak etkinlikler tasarlanmalıdır
- Zorbalık yapılan çocuklar ve gençlerin yalnız olmamaları ve birlikte bulunmaları için düzenlemeler yapılmalıdır
- En önemlisi, zorbalıkla karşı karşıya olan çocuklar ve gençlerle birlikte çalışırken, bunun onların kendi hatası olmadığını ve okulda güvende hissetme hakkına sahip olduklarını bildirin. Bunun olmasını sağlamak için onlara destek olun.

Kaynaklar

Debra Pepler and Wendy Craig, (2014). Bullying Prevention and Intervention in the School Environment: Factsheets and Tools

Dölek, N.(2002). Öğrencilerde Zorbaca Davranışların Araştırılması ve Bir Önleyici Program Modeli Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora tezi.

Kapçı, E.G.(2004). İlköğretim Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Türünün ve Sıklığının Depresyon, Kaygı ve Benlik Saygısıyla İlişkisi Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, cilt: 37, sayı: 1, 1-13

Pişkin, M. (2010). Ankara'daki İlköğretim Öğrencileri Arasında Akran Zorbalığının İncelenmesi, Eğitim ve Bilim, cilt 35, sayı 156

Pişkin, M. (2002). Okul Zorbalığı:Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu faktörler, ve Alınabilecek Önlemler, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri/Educational Sciences: Theory & Practice 2 (2), Kasım / November 2, 531-562

Çocuklarınız sizin çocuklarınız değil,
Onlar kendi yolunu izleyen Hayat'ın
oğulları ve kızları.
Sizin aracılığınızla geldiler ama
sizden gelmediler
Ve sizinle birlikte olsalar da sizin
değiller.
Onlara sevginizi verebilirsiniz,
düşüncelerinizi değil.
Çünkü onların da kendi düşünceleri
vardır.
Bedenlerini tutabilirsiniz,
ruhlarını değil.
Çünkü ruhlar yarındadır,
Siz ise yarını düşlerinizde bile
göremezsiniz.
Siz onlar gibi olmaya çalışabilirsiniz
ama sakın onları
kendiniz gibi olmaya zorlamayın.
Çünkü hayat geriye dönmez,
dünle de bir alışverişi yoktur.
(.....)
Halil Cibran

